

De Broodvermenigvuldiging (Joh. 6, 1-15 Sylvester Lamberighs)

1 Samenvatting van de tekst

Niet de vraag 'Wat is er echt gebeurd?' maar de vraag 'Is Jezus Brood voor mij?' is het juiste perspectief waarin we dit wonderverhaal dienen te lezen.

In heel wat elementen uit dit verhaal trillen Bijbelse symbolen en thema's mee. De auteur laat ze ons aanvoelen.

- De 'berg' waar Jezus opgaat, doet denken aan Mozes aan wie God op de Horeb zijn Naam bekend maakte.
- Dat het '*kort voor het Joodse Paasfeest was*' roept op dat de huisvader zijn tafelgenoten op het Paasfeest ongezuurd brood aanreikte. Dat deed Jezus ook op het laatste avondmaal.
- De vraag '*Waar kunnen we brood kopen om allen te eten te geven?*' roept de woestijnvraag op 'Waar haal ik vlees vandaan voor zoveel volk.' In kan weet de ceremoniemeester niet waar de goede wijn vandaan komt. Evenmin weet de Samaritaanse vrouw waar Jezus het levend water zal halen? En Pilatus weet niet waar Jezus vandaan komt. Jezus draagt een geheim met zich mee. Pas geleidelijk aan zullen ze beseffen dat Hij de wijn is, het levend water, de Messias van de Vader.
- '*Vijf broden en twee vissen*' herinnert aan de hongersnood onder Elisa waar er 20 gerstebroden voorradig waren om het volk te voeden. En er blijft nog over! Jezus is als een tweede Elisa. Dus de *Thora* (Mozes, de wetgever) en de *Profeten* Elisa vinden in Jezus hun vervulling. En weet dat de Messiaanse tijd een tijd is van overvloed: de 12 manden na het broodwonder en de overvloed aan wijn in Kana: de twaalf stammen van het Godsvolk zullen zich kunnen verzadigen. Heel de wereld kan eten van het levensbrood dat Jezus is.

Het Broodwonder in het licht van de eucharistie

Het broodwonder oorspronkelijk in Marcus, wordt door Johannes op originele wijze overgenomen. Op het verhaal volgt een uitvoerige 'broodrede' waarin de diepte van dit gebeuren verklaard wordt.

1 Het levende Brood is Jezus zelf

Het Brood van Jezus en de wijn van zijn Bloed zal eeuwig leven schenken. Zo zullen wij leven door hem, zoals Hij leeft door de Vader.

2 Het laatste avondmaal en de eucharistie

Door gelovig de eucharistie te vieren blijven de leerlingen verbonden met Jezus. Het *eigenlijke* leven voor Johannes is het leven in Christus. Dat eeuwig leven is tegengesteld aan het leven in zonde. Het eten van het Brood van Jezus is symbool voor het verbonden zijn met Hem die tijdens zijn leven, maar vooral door zijn dood op het kruis, zichzelf heeft weggeschonken.

3 *Eeuwig leven*

Wie in Jezus gelooft en zijn Brood eet, zal in eeuwigheid niet sterven. Hij heeft het uiteindelijk leven dat uit God is. Leven en sterven zijn voor Johannes relatief, want we zijn nu reeds verrezen en bezitten reeds het eeuwig leven.

4 *Messiaans visioen*

Wij mogen verhoppen dat de eeuwige voor de zijnen de grote Maaltijd zal bereiden (het Messiaanse Maal) waarvan de eucharistie de voorafbeelding is. Het 'groene gras' verwijst ernaar.

5 *Jezus is het middelpunt*

Dat Jezus zelf het Brood is dat eeuwig leven geeft, wordt voorbereid in alle details uit het verhaal die telkens op Hem zijn gericht. Hij is het actieve middelpunt van het hele gebeuren.

2 Methodische suggesties voor de bijeenkomst

- ▶ Weet dat het geen gemakkelijk verhaal is en dat de uitleg van de auteur een zeer gedrongen tekst is, die niet zo makkelijk leest. Daarom heb ik gezocht naar een meer toegankelijke tekst die de gespreksleider/ster best vooraf aandachtig doorleest, zodat de tekst van S. Lamberichts dan zijn geheimen beter prijsgeeft.
- ▶ Je zal dus noodgedwongen heel wat uitleg dienen te geven over dit verhaal. In geen geval is het een historisch verslag van een reuzepicknick met Jezus! Wat het dan wel is, een sterk symbolisch verhaal, dat zullen alle deelnemers dankzij een goede begeleiding hopelijk wat aanvoelen.
- ▶ Precies om het historiseren te vermijden, koos ik voor een *meditatief* gebedsmoment: een beeldmeditatie bij een afbeelding van dit gebeuren. Uit de tekst van Pater A. Van den Akker, S.J. wordt duidelijk dat het 'broodwonder' mijzelf betreft en dat Jezus mijn leven overvloedig wil maken.

3 Zij vulden twaalf manden (Joh. 6, 13) Een tekst van Antoine Rubbens

De drie synoptici en Johannes brengen het verhaal van de broodvermenigvuldiging, elk met eigen accenten. Bij Johannes is het verhaal een soort *mise en scène* om een uitvoerige rede te houden over het brood. We zullen proberen de gradatie te vatten. Bij elke etappe zijn wij zoals de eerste toehoorders uitgedaagd om te geloven.

Wij luisteren met de oren van de eerste getuigen, wij kijken met hun ogen. Wij zijn eveneens verbonden met de gemeente voor dewelke de geliefde leerling (Johannes) schrijft en met de generatie die erop volgt en waarin een andere schrijver de pen houdt en herschrijft. Wij luisteren en kijken ook met de oren en de ogen van de kerk uit de eenentwintigste eeuw. Het is niet de bedoeling om dit allemaal weg te krabben en enkel de oudste laag over te houden.

Als het vierde evangelie in zijn eindredactie ons het verhaal van de broodvermenigvuldiging aanbiedt, dan zijn veel kerkervaringen mee ingesloten. Neem bv. de vermelding dat Jezus een dankgebed zei aler het brood uit te delen. Heeft deze zin de viering van de eucharistie beïnvloed of omgekeerd is het omwille van de eucharistie, waarin de Heer dankt en zijn volk spijszigt, dat wij de zin

terugvinden in het verhaal van de broodvermenigvuldiging? Het verhaal wordt ons geschonken opdat wij Jezus als brood van eeuwig leven zouden ontmoeten.

Hoofdstuk 6 bij Johannes behandelt een belangrijk teken uit de reeks van zeven, die het evangelie in zijn eerste deel bevat. Deze zeven tekenen zijn: de bruiloft te Kana (2, 1-12), de tempelreiniging (2, 13-22), de genezing van de zoon van een officier (4, 46-54), de genezing van de lamme (5, 1-47), het broodwonder (6, 26-59), de genezing van de blindgeborene (9, 1-41) en de opwekking van Lazarus (11, 1-44). Deze tekenen zijn gespreid over Galilea en Jeruzalem.

Ze zijn allemaal gericht op één centraal thema: *geloven of niet geloven dat Jezus de Zoon is, gezonden door de Vader. Alle wonderverhalen of discussies draaien spiraalsgewijs rond dit centrale thema* (P. Schmidt). Volgens de Gentse exegeet vertoont daardoor het vierde evangelie een monotoon karakter. Johannes gebruikt een beperkte woordenschat, maar hanteert die met grote trefzekerheid. *Het is, aldus Peter Schmidt, met het evangelie van Johannes als met de Diabelli-varianties van Beethoven: men kan ze nooit helemaal peilen. Johannes schrijft altijd dezelfde dingen, maar het is nooit louter herhaling. Het zijn spiralen rond een centrum, die ons steeds verder en dieper voeren in zijn gedachtewereld. Er is maar één thema, maar het is onuitputtelijk rijk.*? (P. Schmidt, *Woord van God - Boek van Mensen*, p. 200-201).

Het verhaal geldt als intro op de belangrijke broodrede. Het is geen reportage, maar het is een belijdenis in Jezus. Hij is de gastheer. Hij neemt de broden aan en laat ze uitdelen. Wanneer Jezus de broden schenkt, doet hij dit in overvloed. Nadat elkeen verzadigd is, zijn nog twaalf korven over met brokstukken. We mogen er nog van eten, zoals we nog kunnen drinken van de wijn uit Kana. (...) In het verhaal zijn gekende figuren uit het eerste Verbond aanwezig. Het verwijst uitdrukkelijk naar het optreden van Elisa met de gerstebroden. Ook Mozes en het manna zijn in de buurt. In de broodrede is de verwijzing naar het mannowonder overduidelijk.

Bij het verhaal van de broodvermenigvuldiging legt de evangelist een band met twee andere tekenen. Dit in Kana met het wijnwonder en dat in Samaria met het levend water.

Wijn, water, brood. Drie tekenen, omschrijvingen, verbeeldingen van wie in de wereld is gekomen. Johannes schrijft als het ware een symfonisch gedicht, waarin dezelfde motieven in voortdurend andere beeldspraak en in een regelmatige golfbeweging af en aan spoelen. Zonder de wijn in Kana en zonder het water bij de bron van Jakob is het broodverhaal niet te bevatten. (J. Nieuwenhuis, *Het laatste evangelie. Een goed bericht van Johannes voor de gemeente van nu*, Kampen, p.135).

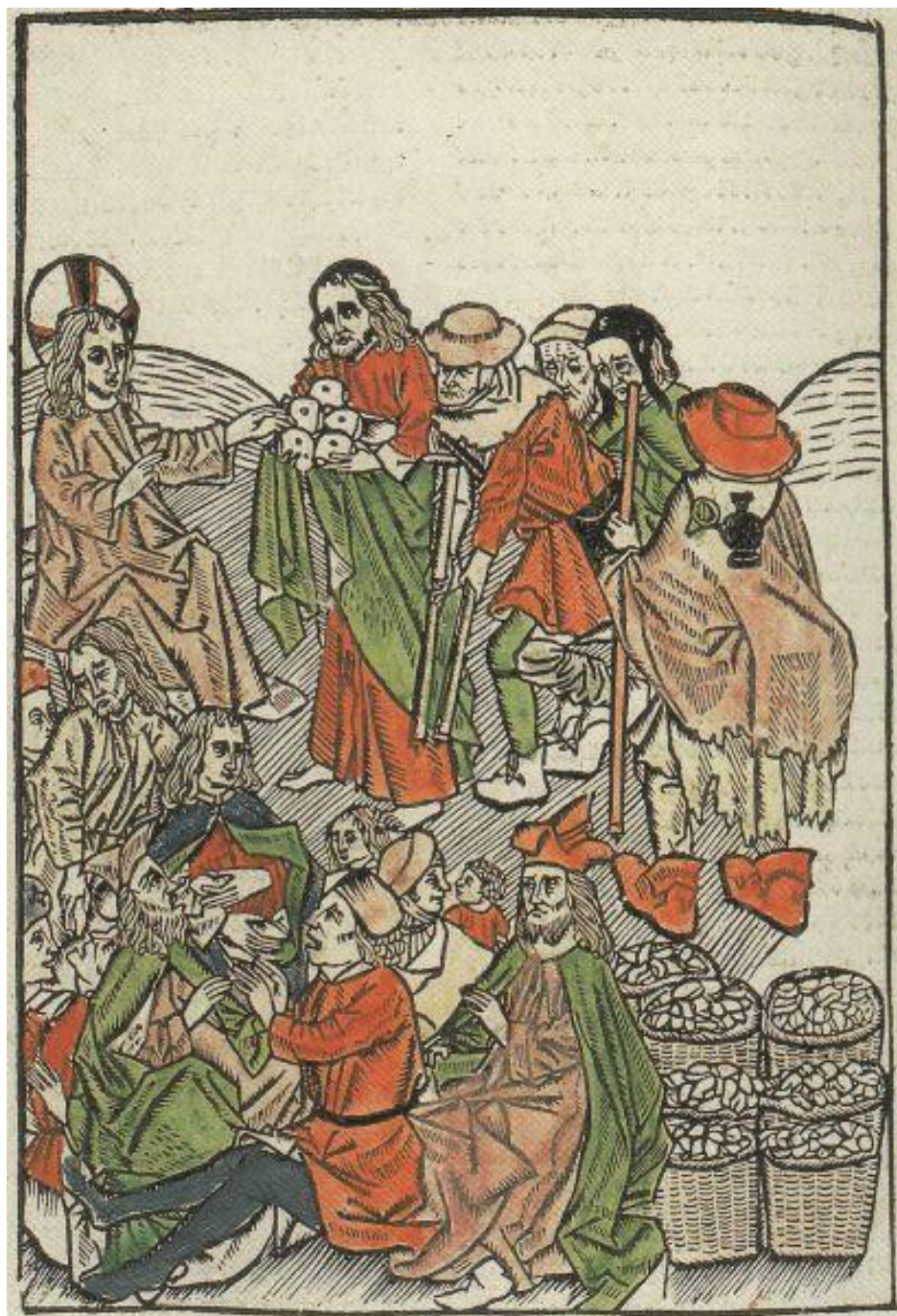
Telkens staan we voor een overstelpende hoeveelheid. Niet te verwonderen want Jezus is gekomen om leven te geven en dit in overvloed. Zijn Vader kan alleen maar liefde schenken.

4 Suggestie voor een gebedsmoment: een beeldmeditatie van pater A. Van den Akker, S.J. bij een houtsnede

Elke deelnemer/ster beschikt over een kopie van onderstaande afbeelding. Het is een houtsnede uit ± 1500: Bijbel Ludolf van Saksen; Nederland, Utrecht, Catherijneconvent.

Om de beurt wordt rustig, terwijl de afbeelding bekeken wordt, een stuk van de meditatietekst voorgelezen. Aansluitend wordt het gebed samen gebeden.

Bijlage 2 bij dit onderwerp bevat een afbeelding van deze houtsnede op A4-formaat om voor elke deelnemer/ster af te drukken.

De kunstenaar geeft wel een heel bijzondere uitleg aan het Broodwonder. Dat hij het verhaal van Johannes voor ogen heeft, kunnen we zien aan de (jonge)man die Jezus vijf broden aanbiedt. Johannes is immers de enige die deze bijzonderheid vermeldt. Terwijl Jezus de linkerhand uitstrekt om ze aan te nemen, zegent Hij ze met de rechterhand. Tegelijk zien we daaronder hoe de leerlingen brood uitdelen aan de aanwezigen die op de grond zitten. Opvallende bijzonderheid: ze geven het brood de aanwezigen niet in handen, maar stoppen het hun rechtstreeks in de mond. Waarschijnlijk een toespeling op de manier waarop in de kerk de hostie, het heilig brood, werd uitgereikt en ontvangen.

Achter de aanwezigen zien we al zeven manden met overgeschoten brokken staan. Dat getal klopt niet met Johannes' verhaal. Hij vertelt dat er twaalf manden overbleven. Net zoals Mattheus en Markus. Maar Mattheus en Markus hebben nog een tweede broodwonderverhaal: daar haalt men aan het eind inderdaad zeven korven met brokken op. De afbeelding combineert dus gegevens uit twee verschillende verhalen. Zo worden op dezelfde afbeelding drie onderscheiden momenten tegelijk afgebeeld: 1. Jezus die het brood van de jongen aanneemt; 2. de leerlingen die het uitdelen aan de mensen, en 3. de hoeveelheid overgeschoten brokken.

Er loopt een denkbeeldige diagonaal over de afbeelding van de linker bovenhoek naar rechtsonder. De linker driehoek die zo ontstaat, is nagenoeg geheel gevuld met de personen uit het verhaal: Jezus, de leerlingen en de mensen die van het brood eten. De man met de vijf broden bevindt zich echter in de rechter driehoek. Achter hem zien we vier bedelaars. Die komen in het verhaal van Johannes niet voor. In geen van de zes broodwonderverhalen trouwens, zoals we die vinden verspreid in de evangelies. Op de rug zien we een arme zwerver, te herkennen aan zijn stok en veldfles, en zijn rafelige kleren. Vooraan leunt een kreupele op twee krukken. De drie die wij in het gezicht kunnen zien, staan enigszins eerbiedig voorover gebogen, inderdaad in de houding van een bedelaar. Ze staan achter de man die de vijf broden aan Jezus geeft, en opvallend genoeg vertoont ook die man dezelfde nederige houding. De houding van de bedelaar. Terwijl hij iets aanbiedt!?

Je zou verwachten dat die bedelaars er staan om ook een graantje te mogen meepikken van de uitdeling. Misschien zijn zij daar door de kunstenaar neergezet om ons duidelijk te maken dat allen die van Jezus' brood eten, gelovig gesproken beschouwd kunnen worden als bedelaars.

Ook ik mag mij aansluiten en mijn hand ophouden. Zo geef ik uiting aan het besef dat ik – waar het om de essentiële dingen van het leven gaat – met lege handen sta, en ze gevuld moet laten worden...

Maar doordat de kunstenaar de bedelaars plaatst in het gezelschap van de man die de broden aanbiedt, suggereert hij ook nog een andere overweging. Zoals de man de broden aanbiedt aan Jezus met de bedoeling er de zegen over uit te spreken en er aldus zijn broden van te maken, zo bieden de bedelaars hun

armoede en behoeftigheid aan Jezus aan, met de bedoeling dat Hij er zijn zegen over uitsprekt en er zijn overvloed van maakt. Zo gezien zou de kunstenaar de associatie oproepen met de menswording van God zelf. Of - zoals dat wordt gebeden tijdens het klaarmaken van de offergaven in de Heilige Mis - : “Gij deelt ons menszijn, en neemt ons op in uw goddelijk leven.”

Sterker. In het verhaal zelf wijst Jezus erop dat de mensen die zo bij Hem komen, eigenlijk door God zelf zijn geïnspireerd: “Niemand kan tot Mij komen, als de Vader hem niet trekt” (Johannes 6,44). Jezus ziet in elk van die bedelaars – en dus ook in mij! - iemand die door de Vader naar Hem toe is gestuurd!

Ik neem de tijd dat tot me te laten doordringen.

En ik ga na welke armoede of behoeftigheid ik Hem zou willen aanbieden met de vraag of Hij er zijn overvloed van zou willen maken. (*stiltemoment*)

Afsluitend gebed (*samen*)

Heer Jezus

tot vervulling brengen wat ons ten diepste ter harte gaat,
hangt ten dele van ons af.

Maar meer nog beseffen wij dat ons geluk en onze toekomst
in Uw handen liggen.

Wees Jij Diegene waarnaar we blijvend uitzien
vooral als het ons tegengaat

en we de beperktheid van onze menselijke conditie moeten dragen.

Wees Jij het Brood dat ons elke dag tot leven wekt, ons dagelijks brood.

Wees de Wijn die ons hart verblijdt

en het Levend Water dat onze diepste dorst kan stillen.

Maar aanvaard ook onze eigen inbreng, onze vijf broden twee visjes,
om mee te werken aan de droom van het Koninkrijk:

dat Gods Naam gezegend zij en zijn Wil wordt voltrokken
tot welzijn van heel de mensheid. **Amen.**

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be